

Важливим є значення допиту за умови розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, вчинене організованою злочинною групою чи злочинною організацією, адже дозволяє виявити або встановити членів організованої злочинної діяльності, їх лідерів та інших співучасників, а також з'ясувати виконувані ними функції та вирішувати завдання. Також в подальшому допит допоможе довести винуватість особи (осіб), що вчинили дане кримінальне правопорушення.

Список використаних джерел

1. Лютий В. В. Значення та особливості проведення слідчого огляду за фактами незаконних заволодінь транспортними засобами, вчинених організованими групами. *Актуальні питання досудового розслідування та сучасні тенденції розвитку криміналістики* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 05 грудня 2014 р. Харків: ХНУВС, 2014. С. 469–471.

2. Христов О.Л. Протидія незаконним заволодінням транспортними засобами: криміналістичний аспект: монографія. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 148 с.

Гаращук Діана Петрівна,
ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТИПОВІ СЛІДИ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕЗАКОННОГО ЗАЙНЯТТЯ РИБНИМ ДОБУВНИМ ПРОМИСЛОМ

Статтею 16 Конституції України закріплений обов'язок держави, щодо забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України [2]. З метою реалізації даного положення законодавець регламентував кримінальну відповідальність за порушення встановлених правил лову водних ресурсів із природного середовища, передбачену статтею 249 КК України. Дане протиправне діяння досить поширене на всій території України, крім того з початку повномасштабної війни ми маємо змогу прослідкувати різку динаміку зростання даного протиправного діяння, так у період з січня по березень 2022 року було зареєстровано 81 кримінальне провадження, а з початку року по вересень 2022 року – 527 (+446) [7]. На наш погляд, така негативна динаміка зумовлена зростом безробіття під час вказаного періоду, оскільки вчиняючи досліджуване протиправне діяння, особа діє з корисливим умислом з метою легкого заробітку.

У зв'язку з чим дослідження криміналістичної характеристики та особливостей розслідування незаконного зайняття рибним промислом на часі є досить актуальним. Одним з ключових елементів

криміналістичної характеристики вказаного протиправного діяння безперечно є «слідова картина». Розглянемо більш детально зміст даного поняття та його особливості для досліджуваного кримінального правопорушення.

Ми цілком погоджуємося з думкою М.В. Салтевського, який зазначає, що типова слідова картина вчинення злочину як елемент криміналістичної характеристики – поняття збірне, що включає опис матеріальних та ідеальних відображень ознак злочину на момент його виявлення. Тому, поняття «слідова картина» містить матеріальні сліди, як наявні, так і ймовірні, їх розташування і види, особливості місця, часу вчинення злочину, розташування і видів схованок та деякі інші ознаки, що іноді називаються самостійними елементами криміналістичної характеристики. Слідова картина включає також джерело ідеальних відображень, тобто людини, яка може бути потерпілим, свідком, очевидцем або підозрюваним [4, с. 269].

Розглядаючи сліди злочину, потрібно зазначити, що вони є джерелом інформації про подію злочину та, відповідно, особу злочинця. Більшість слідів залишаються на місці їх учинення, тому зрозумілим є їх взаємозв'язок з обстановкою вчинення. Відомості про сліди злочину можуть ставати після відповідного закріплення джерелами доказів та й взагалі надають можливість встановити інформацію про способи вчинення злочину, обстановку, особу злочинця тощо [1, с. 19].

Заслуговує на увагу думка О.В. Одерія, який зазначає, що до слідів екологічних злочинів у широкому розумінні відносять як матеріально-фіксовані сліди-предмети, так і ідеальні сліди (тобто пам'яті). Проте сліди як елемент криміналістичної характеристики саме злочинів проти довкілля доцільно розглядати як складне утворення, що включає в себе сліди-предмети, сліди-відображення, сліди-речовини. Так, матеріальні сліди дають можливість у межах криміналістичної характеристики встановлювати кореляційні зв'язки із способом (механізмом). Тоді як сліди пам'яті є надто різноманітними, суттєво залежать від ситуацій і суб'єктивних даних особи і практично не піддаються встановленню кореляційних зв'язків. Тому говорити про них в аспекті криміналістичної характеристики недоречно [6, с. 180].

Значимо, що С.О. Книженко, досліджуючи криміналістичну характеристику екологічних злочинів визначає наступні групи слідів:

- сліди людини: сліди рук, ніг, зубів та особистих речей, сліди паління (недопалки, сірники) тощо;
- сліди транспортних засобів: коліс, опуклих частин, паливно-мастильних матеріалів тощо;
- сліди на виловлених водних ресурсах тощо;
- сліди знарядь учинення злочину: сліди застосування вибухових механізмів тощо [3, с. 184].

Більш детальному дослідженню типової «слідової картини» незаконного зайняття рибним добувним промислом приділила увагу О. В. Захарова, яка поділила сліди на такі групи:

- сліди на особі злочинця (сліди вибухових приладів та отруйних речовин, сліди крові (на одязі, транспортних засобах та інших предметах));

- сліди на місці вчинення злочину: сліди людини (рук, ніг), одягу, взуття, предметів особистого вжитку; сліди знарядь: знаряддя вчинення незаконного рибальства (снасті, капкани, електровудки), отруйні речовини, вибухові предмети, човни тощо; звукові сліди: мовні (голос і мова людини) й немовні (різні звуки, що їх видають люди, тварини або розмаїті об'єкти) [5, с. 123, 124].

За матеріалами вивчення судових справ за фактами незаконного зайняття рибним добувним промислом ми маємо змогу побачити, що під час огляду місця події слідчим, прокурором або дізнавачем виявляються наступні матеріальні об'єкти, які і є типовими слідами досліджуваного кримінального правопорушення та засобами безпосереднього вилову риби:

- рибальські сітки – 80 %;
- електровудка – 14 %;
- «павук» - 3 %;
- спінінг – 2 %;
- вудка для зимової ловлі – 0,5 %;
- ятер – 0,5 %.

Щодо типових об'єктів, що виявляються при огляді місця події та є супутніми засобами вчинення кримінального правопорушення, то ними частіш за все є:

- човен – 87 %;
- бур – 2 %;
- плішня – 2 %;
- гумовий забродний костюм, чоботи – 6 %;
- гумова надувна камера – 2 %
- дерев'яна палка – 1 %
- металевий лом – 1 %.

Підсумовуючи, слід зазначити, що типові сліди є одним з ключових елементів криміналістичної характеристики незаконного зайняття рибним добувним промислом, оскільки вони відображають результат протиправної діяльності особи та можуть бути, як слідами на особі злочинця, так і слідами на місці вчинення злочину. Потрібно зазначити, що сліди, що мають матеріальні властивості (снасті, човен тощо), вилучаються при огляді місця події або обшуку та в подальшому визнаються речовими доказами в кримінальному провадженні і безперечно є основою для винесення обвинувального вироку суду, щодо притягнення винної особи до відповідальності, згідно норм чинного законодавства.

Список використаних джерел

1. Єфімов М. М., Пиріг І. В. Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень : підручник. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 271 с.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>.
3. Криміналістика : у 2 т. / Волобуєв А. Ф. та ін. ; за ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Малярової. Харків : ХНУВС, 2018. Т. 2. 312 с.
4. Криміналістика : у 2 ч. / М. В. Салтевський. Харків : Консум, 2001. Ч. 2. 528 с.
5. Методика розслідування окремих видів злочинів / за заг. ред. Є. В. Пряхіна. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 312 с.
6. Одерій О. В. Теорія і практика розслідування злочинів проти довкілля : монографія. Харків : Діса плюс, 2015. 528 с.
7. Статистична інформація за 2022 рік *Офіс Генерального прокурора* : веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

Гребенькова Маргарита Святославівна,
ад'юнкт кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії внутрішніх
справ

ЗБИРАННЯ СТОРОНОЮ ОБВИНУВАЧЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ВІДОБРАЖЕНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З початком повномасштабної війни гостро постало питання забезпечення національної безпеки держави. Нажаль, окремі громадяни України активно сприяли ворогу у захоплені наших територій та підтримували їх злочинні дії, що і призвело до окупації частини держави. Така діяльність осіб називається колабораціонізмом, якщо не охоплює склад злочину ст. 111 Кримінального кодексу України від 05 квітня 2001 року (ККУ) «Державна зрада». Колабораціонізм – це усвідомлене, добровільне та зумисне співробітництво з ворогом у його інтересах і на шкоду своїй державі та її союзникам [1]. В Україні з 15 березня 2022 року це є кримінально-караним діянням, відповідальність за яке передбачене у ст. 111-1 ККУ.

Зважаючи на те, що це діяння не так давно в нашій державі стало кримінально-караним, то наразі тільки розробляються криміналістичні методики його розслідування. На сьогодні уже винесено 116 вироків за ст. 111-1 ККУ [2]. Значна частина доказів вчинення цього кримінального правопорушення була представлена у електронній формі (електронні відображення). Тому доцільно зупинитись на збиранні електронних відображень під час розслідування колабораційної діяльності.